JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
JULIANE KOKOTT
26 päivänä huhtikuuta 2012 [1]

Asia C-619/10

Trade Agency Ltd
vastaan
Seramico Investments Ltd

(Augstākās tiesas Senātsin (Latvia) esittämä ennakkoratkaisupyyntö)

Asetus (EY) N:o 44/2001 — Tuomioiden tunnustaminen ja täytäntöönpano — Epäämisperusteet — Asetuksen N:o 44/2001 34 artikla — Asetuksen N:o 44/2001 54 artiklassa tarkoitettu todistus — Haasteen tiedoksianto — Oikeudenkäynti, johon vastaaja ei ole osallistunut — Ordre public — Ratkaisut, jotka on annettu ilman aineellista tutkintaa ja perusteluja — Oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin

I Johdanto

1. Latvian ylimmän oikeusasteen tuomioistuimen Augstākās tiesas Senātsin esittämä ennakkoratkaisupyyntö koskee tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 [2] (jäljempänä myös asetus) 34 artiklan 1 ja 2 alakohdan sekä 54 artiklan tulkintaa.

2. Asetuksen 34 artiklan 2 alakohdan mukaan yksipuolista tuomiota ei täydy tunnustaa tai julistaa täytäntöönpanokelpoiseksi, jos haastetta ei ole annettu tiedoksi vastaajalle niin hyvissä ajoin ja siten, että vastaaja olisi voinut valmistautua vastaamaan asiassa. Asetuksen 54 artiklassa säädetään sen jäsenvaltion, missä tuomio on annettu, antamasta todistuksesta, joka sisältää keskeisiä oikeudenkäyntitietoja. Tämä todistus on esitettävä yhdessä tuomion täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevan hakemuksen kanssa. Todistukseen sisältyviin tietoihin kuuluu myös haasteen tiedoksiantopäivämäärä. Tätä taustaa vasten käsiteltävässä asiassa on esitetty kysymys siitä, kuinka laajasti sen valtion, missä täytäntöönpanoa haetaan, tuomioistuin voi valvoa haasteen tiedoksiantoa: vaikka tiedoksiantopäivämäärä on ilmoitettu todistuksessa, voiko kyseinen tuomioistuin vielä tutkia, annettiinko haaste tiedoksi, vai onko todistuksella tältä osin sitova vaikutus?

3. Asetuksen 34 artiklan 2 alakohdan mukaista epäämisperustetta ei sovelleta, jos vastaaja ei ole hakenut yksipuoliseen tuomioon muutosta tuomion antaneessa valtiossa, vaikka olisi voinut niin tehdä. Unionin tuomioistuimella on käsiteltävässä asiassa mahdollisuus täsmentää oikeuskäytäntöään sen osalta, milloin vastaajan on haettava tuomioon muutosta sen antaneessa valtiossa. On selvitettävä, onko vastaajalla tällainen velvollisuus myös silloin, kun sitä vastaan annettu tuomio on annettu sille ensimmäisen kerran tiedoksi eksekvatuurimenettelyssä.

1 — Alkuperäinen kieli: saksa.
2 — EYVL L 12, s. 1.

4. Käsiteltävä asia koskee myös asetuksen N:o 44/2001 34 artiklan 1 alakohtaan sisältyvää ordre public -lauseketta (oikeusjärjestyksen perusteet). Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee siitä, onko Euroopan unionin perusoikeuskirjan [3] (jäljempänä perusoikeuskirja) 47 artiklassa vahvistetun oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan vastaajan oikeuden mukaista se, ettei tuomiovaltion tuomioistuin ole ennen yksipuolisen tuomion antamista tutkinut kanteen aineellista perusteltavuutta eikä perustellut laajemmin yksipuolista tuomiota.

II Asiaa koskevat oikeussäännöt

5. Asetuksen N:o 44/2001 34 artikla koskee tuomioiden tunnustamisen epäämisperusteita, ja siinä säädetään seuraavaa:

”Tuomiota ei tunnusteta, jos

1. tunnustaminen on selkeästi vastoin sen jäsenvaltion oikeusjärjestyksen perusteita (ordre public), missä tunnustamista pyydetään;

2. jos tuomio on annettu poisjäänyttä vastaajaa vastaan eikä haastehakemusta tai vastaavaa asiakirjaa ole annettu tiedoksi vastaajalle niin hyvissä ajoin ja siten, että vastaaja olisi voinut valmistautua vastaamaan asiassa, paitsi jos vastaaja ei ole hakenut tuomioon muutosta, vaikka olisi voinut niin tehdä;

– –”

6. Asetuksen 54 artiklassa säädetään sen valtion, missä tuomio on annettu, tuomioistuimen antamasta todistuksesta seuraavaa:

”Sen jäsenvaltion tuomioistuimen tai toimivaltaisen viranomaisen, missä tuomio on annettu, on asiaan osallisen pyynnöstä annettava todistus tämän asetuksen liitteen V mukaista vakiolomaketta käyttäen.”

7. Asetuksen liite V sisältää seuraavan mallin 54 artiklan mukaisesti annettavasta todistuksesta:

”Asetuksen 54 ja 58 artiklan mukainen tuomioita ja tuomioistuimessa tehtyjä sovintoja koskeva todistus
– –

4.4 Haastehakemuksen tai vastaavan asiakirjan tiedoksiantopäivämäärä, jos tuomio on annettu vastaajan poissa ollessa

– –”

III Tosiseikat

8. Seramico Investments Limited -niminen yhtiö (jäljempänä Seramico) nosti High Courtissa (Yhdistynyt kuningaskunta) kanteen Trade Agency Limited -nimistä yhtiötä (jäljempänä Trade Agency) ja erästä toista yhtiötä vastaan ja vaati niiden velvoittamista maksamaan 289 122,10 Englannin punnan (GBP) suuruisen summan.

3 — Euroopan unionin perusoikeuskirja julistettiin juhlallisesti ensin 7.12.2000 Nizzassa (EYVL 2000, C 364, s. 1) ja sen jälkeen vielä toisen kerran 12.12.2007 Strasbourgissa (EUVL 2007, C 303, s. 1 ja EUVL 2010, C 83, s. 389).

9. High Court of Justice, Queen's Bench Division ei saanut haasteeseen minkäänlaista vastinekirjelmää Trade Agencyltä ja antoi 8.10.2009 yksipuolisen tuomion, jolla se velvoitti Trade Agencyn maksamaan 293 582,98 GBP:n suuruisen summan ja jota se perusteli seuraavasti: ”Yhtiölle tiedoksi annettuun haasteeseen ei ole vastattu. Tästä syystä se on velvoitettava maksamaan kantajalle 289 122,10 GBP:n suuruinen velka tämän tuomion julistamispäivään mennessä kertyneine korkoineen sekä 130 GBP oikeudenkäyntikuluja. Sen on suoritettava kantajalle yhteensä 293 582,98 GBP.”

10. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan High Court totesi asetuksen N:o 44/2001 54 artiklan mukaisesti antamassaan todistuksessa seuraavaa: ”kannetta koskevat tiedot annettiin tiedoksi 10.9.2009”.

11. Seramico pyysi 28.10.2009 Latvijas Republikas Rīgās pilsētas Ziemeļu rajona tiesaa julistamaan High Courtin tuomion täytäntöönpanokelpoiseksi Latviassa. Hakemuksen liitteenä oli jäljennös kyseisestä tuomiosta ja asetuksen N:o 44/2001 54 artiklassa tarkoitettu todistus. Hakemus hyväksyttiin ja tuomio julistettiin täytäntöönpanokelpoiseksi 5.11.2009. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija hylkäsi Trade Agencyn tästä tekemän valituksen 3.3.2010 tekemällään päätöksellä.

12. Trade Agency valitti muutoksenhakutuomioistuimen 3.3.2010 tekemästä päätöksestä Augstākās tiesas Senātsiin eli ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen, jossa se väittää, että Yhdistyneessä kuningaskunnassa pidetyssä oikeudenkäynnissä on loukattu sen oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, minkä vuoksi High Courtin tuomiota ei pidä julistaa täytäntöönpanokelpoiseksi Latvian tasavallassa.

IV Ennakkoratkaisukysymykset

13. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin päätti näin ollen lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Kun ulkomaalaisen tuomioistuimen tuomion liitteenä on asetuksen N:o 44/2001 54 artiklassa tarkoitettu todistus mutta vastaaja tästä huolimatta vastustaa tuomion tunnustamista ja väittää, että sille ei ole annettu haastetta tiedoksi tuomion antaneessa jäsenvaltiossa, onko sen jäsenvaltion, jossa tunnustamista ja täytäntöönpanoa pyydetään, tuomioistuin toimivaltainen selvittämään asetuksen N:o 44/2001 34 artiklan 2 alakohdassa tarkoitettua tunnustamisen epäämisperustetta tutkiessaan itse, vastaavatko todistukseen sisältyvät tiedot todisteita? Sopiiko sen jäsenvaltion, jossa tunnustamista ja täytäntöönpanoa pyydetään, tuomioistuimen näin laaja toimivalta yhteen asetuksen N:o 44/2001 johdanto-osan 16 ja 17 perustelukappaleessa vahvistetun keskinäistä luottamusta lainkäyttöön koskevan periaatteen kanssa?

2) Onko yksipuolinen tuomio, jolla ratkaistaan riidan asiakysymys tutkimatta kanteen kohdetta tai sen perusteita eikä esitetä mitään perusteluja kanteen asiakysymyksen paikkansapitävyyden osalta, perusoikeuskirjan 47 artiklan mukainen ja loukataanko sillä kyseisessä määräyksessä vahvistettua vastaajan oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin?”

14. Unionin tuomioistuimessa järjestettyyn kirjalliseen käsittelyyn osallistuivat Seramicon ja Trade Agencyn lisäksi Alankomaiden, Irlannin, Italian, Latvian, Liettuan, Portugalin, Puolan, Ranskan, Saksan ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitukset sekä Euroopan komissio.

15. Unionin tuomioistuimessa järjestettiin 8.2.2012 suullinen käsittely, johon osallistuivat Trade Agency, Irlannin, Latvian, Puolan, Ranskan, Saksan ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitukset sekä komissio.

V Asian tarkastelu

A *Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys*

16. Asetuksen 34 artiklan 2 alakohdan nojalla tuomiota ei tunnusteta, jos tuomio on annettu poisjäänyttä vastaajaa vastaan eikä haastetta ole annettu tiedoksi vastaajalle niin hyvissä ajoin ja siten, että vastaaja olisi voinut valmistautua vastaamaan asiassa. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee ensimmäisellä kysymyksellään, voidaanko tiedoksiantoa enää kyseenalaistaa eksekvatuurimenettelyssä, kun on annettu asetuksen 54 artiklassa tarkoitettu todistus, johon on merkitty haasteen tiedoksiantopäivämäärä.

17. Asetuksen 34 artiklan 2 alakohdassa säädetään kuitenkin myös, ettei kyseistä epäämisperustetta sovelleta, jos vastaaja ei ole hakenut tuomioon muutosta tuomion antaneessa valtiossa, vaikka olisi niin voinut tehdä.

18. Seuraavassa tarkastelen ensiksi (otsikko 1) sitä, kuinka laajasti täytäntöönpanovaltion tuomioistuin voi tutkia haasteen tiedoksiantoa asetuksen 34 artiklan 2 alakohdan perusteella. Sen jälkeen tarkastelen (otsikko 2) sitä, milloin kyseiseen epäämisperusteeseen ei voida vedota siksi, ettei tuomioon ole haettu muutosta sen antaneessa valtiossa.

1. Tiedoksiannon tutkimista koskevan toimivallan laajuus

19. Ennen kuin tarkastelen valvonnan laajuutta silloin, kun on annettu asetuksen 54 artiklassa tarkoitettu todistus, haluan lyhyesti selvittää asetukseen N:o 44/2001 perustuvaa täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevaa menettelyä, koska asetuksella käyttöön otettu järjestelmä on otettava huomioon erityisesti asetuksen 34 artiklan 2 alakohdan teleologisessa tulkinnassa.

a) Asetuksella käyttöön otettu järjestelmä

20. Asetuksessa N:o 44/2001 säädetty tuomion täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskeva menettely on kaksivaiheinen. Ensimmäisessä vaiheessa täytäntöönpanokelpoisuus julistetaan toimitettujen asiakirjojen muodollisen tarkastuksen jälkeen lähes ilman enempiä toimenpiteitä.[4] Tämä edellyttää täytäntöön pantavan tuomion oikeaksi todistetun jäljennöksen ja lähtökohtaisesti – asetuksen 55 artiklassa säädetyt poikkeukset huomioon ottaen – asetuksen 54 artiklassa tarkoitetun todistuksen esittämistä.

21. Epäämisperusteita voidaan tutkia vasta menettelyn toisessa vaiheessa. Asianosainen voi hakea asetuksen 43 artiklan nojalla muutosta täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevaan päätökseen. Tuomioistuin, jolta muutosta haetaan, voi 45 artiklan 1 kohdan mukaan kumota täytäntöönpanokelpoiseksi julistamisesta tehdyn päätöksen ainoastaan jollakin asetuksen 34 ja 35 artiklassa mainituista tunnustamisen epäämisperusteista.

22. Käsiteltävästä ennakkoratkaisupyynnöstä ei käy yksiselitteisesti ilmi, onko haaste annettu pääasiassa tiedoksi ulkomaille tai valtiossa, jossa asia oli vireillä. Tällä ei kuitenkaan ole merkitystä asetuksen 34 artiklan 2 alakohdan soveltamisen kannalta, sillä sitä sovelletaan kummassakin tapauksessa.[5]

4 — Ks. asetuksen N:o 44/2001 johdanto-osan 17 perustelukappale.

5 — Ks. vastaavasti asia 49/84, Debaecker ja Plouvier, tuomio 11.6.1985 (Kok., s. 1779, 11–13 kohta).

b) Asetuksen N:o 44/2001 34 artiklan 2 alakohdan ja 54 artiklan tulkinta

23. Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys koskee lähinnä valvonnan laajuutta sen valtion tuomioistuimessa, missä täytäntöönpanoa haetaan. Voiko kyseinen tuomioistuin vielä tutkia, annettiinko haastehakemus tiedoksi vai ei, vaikka tiedoksiantopäivämäärä on ilmoitettu asetuksen 54 artiklassa tarkoitetussa todistuksessa?

24. Näkemystä laajasta tutkintatoimivallasta tukee ensinnäkin asetuksen 34 artiklan 2 alakohdan sanamuoto, jonka mukaan tuomiota ei tunnusteta, jos haastehakemusta tai vastaavaa asiakirjaa ei ole annettu tiedoksi vastaajalle niin hyvissä ajoin ja siten, että vastaaja olisi voinut valmistautua vastaamaan asiassa.

25. Yhteisöjen tuomioistuin on korostanut Brysselin yleissopimuksesta, että sen määräyksillä varmistetaan vastaajan oikeuksien tosiasiallinen suoja yksipuolisten tuomioiden osalta. Tästä syystä toimivalta sen määräämisessä, onko haaste asianmukaisesti tiedoksiannettu, annettiin sekä sen valtion tuomioistuimelle, jossa tuomio annetaan, että sen valtion tuomioistuimelle, jossa täytäntöönpanoa haetaan.[6]

26. Yhteisöjen tuomioistuin on asiassa ASML antamassaan tuomiossa vahvistanut vastaajan puolustautumisoikeuksien merkityksen myös asetuksen N:o 44/2001 34 artiklan 2 alakohdan osalta. Asetuksen 34 artiklan 2 alakohdan yhteydessä toisen tuomioistuimen, joka päättää tuomion tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta, on tutkittava tiedoksi antaminen uudelleen. Yhteisöjen tuomioistuin totesi näin ollen asetuksesta, että poisjääneen vastaajan oikeuksien kunnioittaminen taataan kaksinkertaisella valvonnalla.[7] Se on todennut näin nimenomaisesti myös sitä taustaa vasten, että asetuksen N:o 44/2001 26 artiklan 2 kohdan, luettuna yhdessä asetuksen N:o 1348/2000[8] 19 artiklan 2 kohdan kanssa, mukaan rajat ylittävässä tiedoksiannossa tuomiovaltion tuomioistuin on jo velvollinen tutkimaan, annettiinko haaste niin hyvissä ajoin, että vastaaja olisi voinut valmistautua vastaamaan asiassa.

27. Irlannin hallitus epäilee kuitenkin, ettei yhteisöjen tuomioistuimen asiassa ASML esittämiä toteamuksia voida soveltaa käsiteltävään asiaan. Asiassa ASML annetusta tuomiosta ei Irlannin hallituksen mukaan nimittäin käy ilmi, että myös siinä kyseessä olleessa tosiasiallisessa tilanteessa olisi annettu todistus. Irlannin hallitus huomauttaa, että jos todistus on annettu, tiedoksiannon kaksinkertainen valvonta ei tule kyseeseen.

28. Pitää paikkansa, ettei asiassa ASML annetussa tuomiossa mainita erikseen todistusta. Monet seikat puoltavat kuitenkin näkemystä siitä, että kyseisessä asiassa oli annettu asetuksen 54 artiklassa tarkoitettu todistus, sillä se annetaan säännönmukaisesti asetuksen N:o 44/2001 perusteella. Tuomiossa ei kuitenkaan mainita sitä. Yhteisöjen tuomioistuimen toteamukset tiedoksiannon kaksinkertaisesta valvonnasta koskevat joka tapauksessa myös tilannetta, jossa todistus on annettu. Selvennän tätä seuraavassa.

i) Asetuksen sanamuodon mukainen ja systemaattinen tulkinta

29. Asetuksen 54 artiklan mukaan sen valtion tuomioistuimen tai toimivaltaisen viranomaisen, missä tuomio on annettu, on asiaan osallisen pyynnöstä annettava todistus tämän asetuksen liitteen V mukaista vakiolomaketta käyttäen. Asetuksen liitteessä V olevan 4.4 kohdan mukaan todistuksessa on oltava haastehakemuksen tai vastaavan asiakirjan tiedoksiantopäivämäärä, jos tuomio on annettu vastaajan poissa ollessa. Asetuksen 53 artiklan 2 kohdan nojalla tämä todistus on liitettävä tuomion täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevaan hakemukseen.[9]

6 — Asia 228/81, Pendy Plastic Products, tuomio 15.7.1982 (Kok., s. 2723, 13 kohta) ja asia C-305/88, Lancray, tuomio 3.7.1990 (Kok., s. I-2725, 28 kohta).

7 — Asia C 283/05, ASML, tuomio 14.12.2006 (Kok., s. I-12041, 29 kohta).

8 — Nyttemmin asetus N:o 1393/2007.

9 — Asetuksen N:o 44/2001 55 artiklassa säädetään vaihtoehdoista, joita sovelletaan, jollei 54 artiklassa tarkoitettua todistusta esitetä.

30. Asetuksen sanamuodon perusteella ei voida päätellä, että todistukseen sisältyvillä tiedoilla haasteen tiedoksiannosta olisi sitova vaikutus täytäntöönpanokelpoiseksi julistamisesta tehtyä päätöstä koskevan muutoksenhaun yhteydessä.

31. Toiseksi asetuksessa jätetään tietyt tosiseikat nimenomaisesti sen valtion tuomioistuimen, missä täytäntöönpanoa haetaan, valvonnan ulkopuolelle. Esimerkiksi asetuksen 35 artiklan 2 kohdassa säädetään, että tämä tuomioistuin on tutkiessaan 35 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja toimivaltaperusteita sidottu tuomiojäsenvaltion tuomioistuimen esittämiin tosiseikkoihin. Lisäksi asetuksen 36 artiklan nojalla ulkomaista tuomiota ei saa sen sisältämän asiaratkaisun osalta ottaa missään tapauksessa uudelleen tutkittavaksi.

32. Se, että asetuksella nimenomaisesti jätetään yksittäisiä tosiseikkoja täytäntöön panevan tuomioistuimen tutkinnan ulkopuolelle, tukee näkemystä, jonka mukaan asetuksessa on muilta osin lähtökohtana sen valtion tuomioistuimen, missä täytäntöönpanoa on haettu, toimivalta tutkia itsenäisesti yksittäisiin säännöksiin perustuvat vaatimukset. Näin on myös asetuksen 34 artiklan 2 alakohdan tapauksessa.

33. Systemaattisessa tulkinnassa on tarkasteltava myös asetuksen N:o 44/2001 54 artiklassa tarkoitetun todistuksen ja tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa annetun asetuksen (EY) N:o 2201/2003[10] 42 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun todistuksen välistä eroa. Viimeksi mainitun asetuksen 41 artiklan 2 kohdassa ja 42 artiklan 2 kohdassa säädetään niin ikään todistuksesta, joka annetaan täytäntöön pantavan tuomion liitteenä. Unionin tuomioistuin on todennut tästä, ettei täytäntöönpanovaltion tuomioistuimella ole toimivaltaa tutkia todistuksen tietoja.[11]

34. Edellä mainitut asetukset ja niissä mainittuja todistuksia koskevat säännökset eroavat kuitenkin toisistaan niin paljon, ettei niiden perusteella voida tehdä yhteneviä päätelmiä todistusten sitovasta vaikutuksesta. Asetuksella N:o 2201/2003 otetaan käyttöön järjestelmä, jolla lasten tapaamisoikeutta ja palauttamista koskevat ratkaisut, joista ratkaisun antanut jäsenvaltio on antanut todistuksen tämän asetuksen säännösten mukaisesti, tunnustetaan ja pannaan täytäntöön kaikissa jäsenvaltioissa sellaisinaan edellyttämättä eksekvatuurimenettelyn noudattamista ja ilman mahdollisuutta evätä niiden tunnustamista.[12] Tästä seuraa johdonmukaisesti, että todistus voidaan tutkia uudelleen ainoastaan tuomiovaltiossa.

35. Asetuksen N:o 44/2001 mukaiseen järjestelmään kuuluu eksekvatuurimenettely toisin kuin asetuksessa N:o 2201/2003. Asetukset eroavat merkittävästi myös todistuksen antamista koskevan menettelyn osalta. Asetuksen N:o 2201/2003 nojalla tuomioistuimen on annettava todistus, kun taas asetuksen N:o 44/2001 54 artiklassa tarkoitettuun todistukseen ainoastaan kootaan yhteen jo saatavilla olevat tiedot eikä sitä välttämättä anna tuomioistuin. Lisäksi ainoastaan asetuksessa N:o 2201/2003 – 43 artiklassa – säädetään muutoksenhausta todistuksen oikaisemiseksi. Asetuksen N:o 44/2001 34 artiklan 2 alakohdassa tarkoitettua tiedoksiantoa voidaan valvoa viime kädessä ainoastaan, jos tuomioon ei ole mahdollisuutta hakea muutosta tuomiovaltiossa.

36. Vertailu asetukseen N:o 2201/2003 ei näin ollen puolla asetuksen N:o 44/2001 54 artiklassa tarkoitetun todistuksen sitovaa vaikutusta.

10 — Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta 27.11.2003 annettu neuvoston asetus (EY) N:o 2201/2003 (EUVL L 338, s. 1).

11 — Asia C-491/10 PPU, Aguirre Zarraga, tuomio 22.12.2010 (Kok., s. I-14247, 54 kohta).

12 — Ks. asetuksen N:o 2201/2003 johdanto-osan 23 perustelukappale ja edellä alaviitteessä 11 mainittu asia Aguirre Zarraga, tuomion 48 kohta.

ii) Asetuksen teleologinen tulkinta

37. Myöskään asetuksen 54 artiklassa tarkoitetun todistuksen tavoite ei ole esteenä sille, että täytäntöönpanovaltion tuomioistuimella on laaja toimivalta valvoa haasteen tiedoksiantoa.

38. Kuten asetuksen syntyhistoriasta käy ilmi, todistuksen käyttöönotolla oli tarkoitus helpottaa menettelyyn liittyviä muodollisuuksia hakijan kannalta. Sen sijaan että hakijan olisi – kuten aiemmassa lainsäädännössä säädettiin – esitettävä erilaisia asiakirjoja, joihin vaadittavat tiedot olisi poimittava itse, sen on nykyisin ainoastaan esitettävä kootusti todistuksessa vielä tarvittavat tiedot.[13]

39. Todistuksen tarkoituksena on näin ollen yksinkertaistaa ja tehostaa entisestään tunnustamista ja täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista menettelyn ensimmäisessä vaiheessa. Todistuksen ansiosta ei tarvita myöskään käännöksiä, koska lomake ja kussakin numeroidussa kohdassa annettavat tiedot ovat samat kaikissa kielitoisinnoissa.

40. Todistuksen keskeinen sisältö kuvastaa tässä yhteydessä täytäntöönpanovaltion tuomioistuimen tutkinnan laajuutta eksekvatuurimenettelyn ensimmäisessä vaiheessa. Todistuksen sisältämien tietojen avulla täytäntöönpanokelpoiseksi julistamisen edellytykset voidaan tutkia nopeasti. Todistuksen avulla voidaan siten helposti tutkia, ovatko pääasian osapuolet samat kuin eksekvatuurimenettelyssä ja onko muodollisesti ylipäänsä annettu ratkaisu, joka kuuluu asetuksen soveltamisalaan. Asetuksen 54 artiklassa tarkoitetun todistuksen ensisijaisena tarkoituksena on näin ollen yksinkertaistaa eksekvatuurimenettelyn ensimmäistä vaihetta.

41. Haasteen tiedoksiantopäivämäärä on merkityksetön menettelyn ensimmäisessä vaiheessa, koska asetuksen 34 artiklan 2 alakohdan mukaista epäämisperustetta, jota sovelletaan, jos haastetta ei ole annettu oikea-aikaisesti tiedoksi, voidaan tutkia vasta eksekvatuurimenettelyn toisessa vaiheessa. Asetuksen 54 artiklassa tarkoitettu todistus on kuitenkin hyödyllinen myös valvonnan toisessa vaiheessa, ja se yksinkertaistaa menettelyä. Kun otetaan huomioon, että asetusta edeltäneet määräykset sisältyivät Brysselin yleissopimukseen, jonka 46 artiklan 2 kappaleen nojalla tiedoksianto oli näytettävä toteen alkuperäisen asiakirjan tai oikeaksi todistetun jäljennöksen avulla ja kyseinen asiakirja oli myös käännettävä, tiedoksiantopäivämäärän antaminen asetuksen 54 artiklassa tarkoitetussa todistuksessa yksinkertaistaa eksekvatuurimenettelyä, koska sen ansiosta tiedoksiannon oikea-aikaisuuden valvonnan lähtökohta voidaan helposti määrittää.

42. Todistuksen tarkoitus rajoittuu kuitenkin menettelyn yksinkertaistamiseen. Asetuksesta ei voida päätellä, että valvonnan laajuutta eksekvatuurimenettelyssä olisi rajoitettu.

43. Vaikuttaa epätodennäköiseltä, että asetuksella, jossa säädetään ainoastaan tiedoksiantopäivämäärän mainitsemisesta todistuksessa ja siten ainoastaan tiedoksiantoa koskevaan asiakirjaan – jota ei enää esitetä – perustuvan tiedon ilmoittamisesta, poistettaisiin nyt mahdollisuus valvoa tiedoksiantoa. Pikemminkin jo pelkkä virhemahdollisuus, joka todistuksella on asiakirjoista ilmi käyvän tiedoksiantopäivämäärän osalta suhteessa alkuperäiseen tiedoksiantopäivämäärää koskevaan todistukseen, tukee näkemystä siitä, että täytäntöön panevalla tuomioistuimella on oltava vielä mahdollisuus valvoa tiedoksiantoa. Asetuksen 54 artiklassa tarkoitettu todistus ei anna suurempia takeita oikeellisuudesta kuin aiemmin esitetty alkuperäinen tiedoksiantoa koskeva todistus.

44. Lisäksi on otettava huomioon, että asetuksen 54 artiklan nojalla todistuksessa annetaan ainoastaan tiedoksiantopäivämäärä. Muutoksenhakumenettelyssä on asetuksen 34 artiklan 2 alakohdan nojalla kuitenkin tutkittava, onko haaste annettu vastaajalle niin hyvissä ajoin ja siten, että vastaaja olisi voinut valmistautua vastaamaan asiassa. Kun tutkitaan tiedoksiannon oikea-aikaisuutta puolustautumismahdollisuuden näkökulmasta, lähtökohtana on todistus, jossa tiedoksiantopäivämäärä

13 — Ehdotus neuvoston asetukseksi (EY) tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa, 14.7.1999, KOM(1999) 348 lopullinen, s. 26 (perustelut).

toistetaan. Tiedoksiannon tapaa koskevaa tutkintaa varten todistuksesta ei sen sijaan saa mitään tietoja; tämän osalta todistuksesta ei näin ollen lähtökohtaisesti voida johtaa sitovaa vaikutusta. On mahdotonta perustella pitävästi, miksi ainoastaan tiedoksiantopäivämäärää ja siten implisiittisesti kysymystä siitä, tapahtuiko tiedoksianto ylipäätään, ei voitaisi valvoa, kun taas tiedoksiantotapaa voidaan aina valvoa. Näitä tiedoksiannon eri näkökohtia ei nimittäin eroteta aineellisesti toisistaan asetuksen 34 artiklan 2 alakohdassa.

45. Edellä esitetty tulkinta ei ole myöskään ristiriidassa asetuksen perustana olevan jäsenvaltioiden keskinäistä luottamusta lainkäyttöön koskevan periaatteen kanssa.[14]

46. Tiedoksiannon kaksinkertaisen valvonnan mahdollistaminen sekä sen valtion tuomioistuimessa, missä tuomio on annettu, että sen valtion muutoksenhakutuomioistuimessa, jossa täytäntöönpanoa haetaan, muodostaa tosin jännitteen suhteessa keskinäisen luottamuksen periaatteeseen sekä nopeaa ja mahdollisimman yksinkertaista tunnustamista koskevaan tavoitteeseen. Asetuksen N:o 44/2001 johdanto-osan 18 perustelukappaleesta ilmenee kuitenkin, että näin suojellaan myös vastaajan puolustautumisoikeuksia.[15]

47. Asetuksen 34 artiklan 2 alakohdassa sovelletaan tärkeällä tavalla vastaajan oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, sikäli kuin sillä estetään se, että sellaiset tuomiot julistettaisiin asetuksen perusteella täytäntöönpanokelpoisiksi, joiden osalta vastaaja ei voinut puolustautua sen valtion tuomioistuimessa, missä tuomio on annettu.[16] Siinä otetaan näin ollen huomioon keskenään vastakkaisten intressien eli tuomion nopeaa tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan hakijan intressin ja vastaajan, jota vastaan yksipuolinen tuomio on annettu, puolustautumisoikeuksia koskevan intressin punnitseminen.

48. Keskinäisen luottamuksen periaatteen kannalta on näin ollen riittävää, että asetuksen 34 artiklan 2 alakohdassa viitataan ensisijaisesti muutoksenhakuun valtiossa, missä tuomio on annettu, ja että tuomion tunnustamisen epääminen on mahdollista ainoastaan, jos muutosta ei voida hakea tässä valtiossa. Jos asetuksen 54 artiklassa tarkoitetun todistuksen katsottaisiin sitovan sen valtion tuomioistuinta, missä täytäntöönpanoa haetaan, vastaajalta evättäisiin kaikki mahdollisuudet saada haasteen tiedoksiannon puuttumista koskeva väitteensä tutkittavaksi kontradiktoriseen menettelyyn. Täytäntöönpano voidaan evätä asetuksen 34 artiklan 2 alakohdan nojalla ainoastaan, jos sen lisäksi, ettei haastetta ole annettu tiedoksi vastaajalle, tämä ei ole jättänyt käyttämättä mahdollisuuttaan hakea tuomioon muutosta. Tällöin vastaaja voi kuitenkin ensimmäisen kerran täytäntöönpanomenettelyssä riitauttaa haasteen asianmukaisen tiedoksiannon kontradiktorisen menettelyn mukaisesti. Asetuksen 54 artiklassa tarkoitetun todistuksen antaminen ei tapahdu kontradiktorisesti, eikä todistusta välttämättä anna edes tuomioistuin, kuten edellä todettiin.

49. Välipäätelmänä on näin ollen todettava, ettei asetuksen N:o 44/2001 54 artiklassa tarkoitetussa todistuksessa annetuilla tiedoilla haasteen tiedoksiannosta ole sitovaa vaikutusta.

2. Muutoksenhaun käyttämättä jättäminen

50. Asetuksen 34 artiklan 2 alakohdan, luettuna yhdessä 45 artiklan kanssa, nojalla täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista ei voida evätä, jos vastaajalla oli mahdollisuus hakea tuomiovaltiossa muutosta tuomioon vetoamalla siihen, ettei haastetta annettu sille tiedoksi niin hyvissä ajoin ja siten, että se olisi voinut valmistautua vastaamaan asiassa.[17] Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei ole esittänyt kysymyksiä tästä asetuksen 34 artiklan 2 alakohtaan sisältyvästä lisäedellytyksestä.

14 — Ks. asetuksen johdanto-osan 16 ja 17 perustelukappale ja asia C-159/02, Turner, tuomio 27.4.2004 (Kok., s. I-3565, 24–25 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

15 — Yhteisöjen tuomioistuin on vahvistanut puolustautumisoikeudet myös asiassa C-420/07, Apostolides, tuomio 28.4.2009 (Kok., s. I-3571, 73 kohta).

16 — Ks. asia C-39/02, Mærsk Olie & Gas, tuomio 14.10.2004 (Kok., s. I-9657, 55 kohta).

17 — Edellä alaviitteessä 15 mainittu asia Apostolides, tuomion 78 kohta.

51. Olen kuitenkin sitä mieltä, että myös tätä edellytystä on käsiteltävä, jotta ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen voidaan antaa hyödyllinen vastaus.

52. Kuten ennakkoratkaisupyyntöpäätöksestä ilmenee, Trade Agency vetoaa pääasiassa siihen, että se sai tietää täytäntöön pantavasta yksipuolisesta tuomiosta vasta eksekvatuurimenettelyssä Latviassa.

53. Mikäli yksipuoliseen tuomioon voidaan Yhdistyneen kuningaskunnan oikeuden mukaan hakea muutosta vielä näin myöhäisenä ajankohtana, nousee esiin kysymys siitä, edellyttääkö asetuksen 34 artiklan 2 alakohta vastaajan hakevan tuomioon muutosta tuomiovaltiossa myös silloin, kun vastaaja on saanut tietää yksipuolisesta tuomiosta vasta eksekvatuurimenettelyssä, kuten käsiteltävässä asiassa. Vai voiko vastaaja tässä tapauksessa vedota suoraan asetuksen 34 artiklan 2 alakohtaan sisältyvään epäämisperusteeseen?

54. Asetuksen 34 artiklan 2 alakohdan sanamuodosta ei voida johtaa ajallisia rajoituksia velvollisuudelle hakea muutosta tuomiovaltiossa. Asetuksen 46 artiklan 1 kohdan mukaan täytäntöönpanovaltion tuomioistuimella, jolta muutosta on haettu, on nimenomaisesti mahdollisuus keskeyttää asian käsittely, jos tuomioon on tuomiojäsenvaltiossa haettu muutosta. Tämä osoittaa, että asetuksessa pidetään mahdollisena sitä, että tuomio- ja täytäntöönpanovaltioiden menettelyt ovat samanaikaiset ja limittäiset.

55. Ennen kaikkea asetuksen tavoitteen kanssa on ristiriidassa se, että vastaajan velvollisuus hakea muutosta tuomiovaltiossa olisi ajallisesti rajattu. Asetuksella on tarkoitus mahdollisimman tehokkaasti estää se, että vastaaja välttyisi pätevän ulkomaisen täytäntöönpanoperusteen täytäntöönpanolta.

56. Mikäli vastaaja riitauttaa yksipuolisen tuomion, sen on esitettävä väitteensä tuomion kumoamiseksi tai ainakin sen muuttamiseksi tuomiovaltiossa. Vastaajan ei pidä jättää riitauttamatta yksipuolista tuomiota ja antaa sen tulla lainvoimaiseksi tuomiovaltiossa siksi, että se voi asetuksen 34 artiklan 2 alakohdan perusteella välttyä tämän tehokkaan ulkomaisen täytäntöönpanoperusteen täytäntöönpanolta – ainoastaan valtiossa, missä sen täytäntöönpanoa on haettu.

57. Muutoin nimittäin tapauksessa, jossa vastaajaa vastaan on annettu yksipuolinen tuomio, vaikka haastetta ei ole annettu ollenkaan tai riittävällä tavalla vastaajan tiedoksi, olisi sellaisen vastaajan kannalta, jolla ei ole omaisuutta tuomiovaltiossa, edullista olla hakematta muutosta tähän tuomioon tuomiovaltiossa. Muutoksenhakuun tuomiovaltiossa liittyy nimittäin vaara siitä, että vaikka vastaaja voittaisi tiedoksiannon oikea-aikaisuutta ja yksipuolisen tuomion sallittavuutta koskevat kysymykset, se häviäisi oikeudenkäynnin varsinaisen asiakysymyksen. Vetoaminen asetuksen 34 artiklan 2 alakohtaan eksekvatuurimenettelyssä sen sijaan, että tuomioon haettaisiin muutosta tuomiovaltiossa, tekee sitä vastoin täytäntöönpanoperusteeseen vetoamisesta lopullisesti mahdotonta valtiossa, missä täytäntöönpanoa on haettu, sillä valvonta kohdistuu tässä yhteydessä ainoastaan yksipuolisuutta koskevaan kysymykseen.

58. Unionin tuomioistuin katsoo kuitenkin asetuksen 34 artiklan 2 alakohdasta, että arvioitaessa sitä, oliko vastaajalla mahdollisuus hakea muutosta tuomioon, ei riitä, että vastaaja ainoastaan tiesi yksipuolisesta tuomiosta, vaan että kyseinen tuomio on täytynyt antaa vastaajalle tiedoksi. Vastaaja saattoi siis hakea itseään vastaan annettuun yksipuoliseen tuomioon muutosta vain, mikäli hän on tosiasiallisesti saanut tiedon tämän tuomion sisällöstä niin hyvissä ajoin tehdyn tiedoksiannon välityksellä, että hän voi valmistautua vastaamaan asiassa tuomiovaltion tuomioistuimessa.[18]

59. Sen valtion tuomioistuimen, missä täytäntöönpanoa haetaan, tiedoksianto yksipuolisesta tuomiosta voi mielestäni olla asiassa ASML annetun tuomion perusteella riittävä.

18 — Edellä alaviitteessä 7 mainittu asia ASML, tuomion 49 kohta.

60. Lisäksi asetuksen 42 artiklan 2 kohdassa säädetään, että ”päätös täytäntöönpanokelpoiseksi julistamisesta on annettava tiedoksi sille osapuolelle, jota vastaan täytäntöönpanoa haetaan, ja päätökseen on liitettävä tuomio, jos sitä ei jo ole annettu tälle tiedoksi”. ”Tuomiolla” voidaan tarkoittaa tässä säännöksessä ainoastaan täytäntöön pantavaa tuomiota. [19]

61. Asetuksessa lähdetään näin ollen siitä mahdollisuudesta, että yksipuolinen tuomio annetaan vastaajalle tiedoksi vasta täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevassa menettelyssä. Tämän vuoksi olisi johdonmukaista, että yhteisöjen tuomioistuimen asiassa ASML antamassaan tuomiossa tarkoitettuna tiedoksiantona voitaisiin pitää myös tiedoksiantoa, jonka täytäntöön paneva tuomioistuin antaa täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevan päätöksen yhteydessä. [20] Asiassa ASML pääasian oikeudenkäynnissä yksipuolista tuomiota ei ollut annettu tiedoksi edes täytäntöönpanokelpoiseksi julistamisesta tehdyssä päätöksessä. [21]

62. Näin ollen on lähtökohtaisesti riittävää, että täytäntöön paneva tuomioistuin antaa tuomion tiedoksi eksekvatuurimenettelyssä, jos vastaajalle jää riittävästi aikaa puolustautua tehokkaasti tuomion osalta tuomiovaltiossa.

63. Käsiteltävään asiaan liittyy vielä yksi erityispiirre, joka on myös toisen ennakkoratkaisukysymyksen kohteena. Yhdistyneessä kuningaskunnassa annettu yksipuolinen tuomio on perusteltu ainoastaan sillä, että vastaaja ei saapunut paikalle, eikä se sisällä arviota vaatimuksen perusteltavuudesta. Yhteisöjen tuomioistuin korosti asiassa ASML antamassaan tuomiossa yksipuolisen tuomion tiedoksiannon merkityksestä, että tehokas puolustautuminen on mahdollista ainoastaan, mikäli vastaaja voi tutustua yksipuolisen tuomion perusteluihin voidakseen sitten riitauttaa ne tehokkaasti. [22]

64. Kun tarkastellaan asetuksen 34 artiklan 2 alakohdan mukaista tunnustamisen epäämistä, yksipuolisen tuomion puuttuvia tai riittämättömiä perusteluja on näin ollen tarkasteltava suhteessa muutoksenhaun vaatimuksiin ja rajoituksiin. Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus on huomauttanut, että yksipuolisen tuomion perustelujen tarkastelussa on otettava huomioon kannekirjelmä ja yksityiskohtaiset vaatimukset (particulars of claim), joista käyvät ilmi vaatimusta koskevat yksityiskohtaiset tosiseikat ja oikeudelliset perusteet. Ennakkoratkaisupyyntöpäätöksestä ei käy selvästi ilmi, onko vastaajalle annettu täytäntöönpanokelpoisuutta koskevan päätöksen yhteydessä tiedoksi pelkästään yksipuolinen tuomio vai sen lisäksi myös kannekirjelmä. Mikäli kannekirjelmää ei annettu tiedoksi, on lähdettävä siitä, ettei vastaajalla ollut asianmukaista mahdollisuutta riitauttaa yksipuolista tuomiota. Tätä käsitellään tarkemmin toiseen ennakkoratkaisukysymykseen annettavassa vastauksessa. Viime kädessä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on ratkaistava tämä kysymys.

3. Vastaus ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen

65. Ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava, ettei asetuksen N:o 44/2001 54 artiklassa tarkoitetussa todistuksessa olevalla maininnalla haastehakemuksen tiedoksiannosta ole sitovaa vaikutusta vaan että tuomioistuin voi valvoa tiedoksiantoa, kun haetaan muutosta todistuksen täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevaan päätökseen. Se, että vastaaja sai yksipuolisen tuomion tiedoksi vasta täytäntöön panevalta tuomioistuimelta täytäntöönpanokelpoiseksi julistamisen yhteydessä, ei vapauta vastaajaa sen asetuksen 34 artiklan 2 alakohdan mukaisesta velvollisuudesta hakea yksipuoliseen tuomioon muutosta tuomiovaltiossa, jos sille on annettu yksipuolisessa tuomiossa tai muussa vastaavassa asiakirjassa tiedoksi yksipuolisen tuomion perustelut siten, että se voi asianmukaisesti riitauttaa tuomion.

19 — Näin myös julkisasiamies Léger asiassa ASML 28.9.2006 esittämässään ratkaisuehdotuksessa (Kok., s. I-12041).

20 — Ks. tästä asia C-275/94, van der Linden, tuomio 14.3.1996 (Kok., s. I-1393).

21 — Edellä alaviitteessä 7 mainittu asia ASML, ratkaisuehdotuksen 91 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

22 — Edellä alaviitteessä 7 mainittu asia ASML, tuomion 35 kohta.

B *Toinen ennakkoratkaisukysymys*

66. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee toisella kysymyksellään, onko yksipuolinen tuomio, jossa ei tutkita kanteen perusteltavuutta ja jossa ei siis esitetä perusteluja kanteen aineellisesta paikkansapitävyydestä, perusoikeuskirjan 47 artiklassa tarkoitetun oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan oikeuden mukainen.

67. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin viittaa tämän kysymyksen yhteydessä asetuksen 34 artiklan 1 alakohdan ordre public -lausekkeeseen, jonka mukaan – kun sitä luetaan yhdessä asetuksen 45 artiklan kanssa – tuomiota ei julisteta täytäntöönpanokelpoiseksi, jos täytäntöön pantavan tuomion tunnustaminen on selkeästi vastoin sen jäsenvaltion oikeusjärjestyksen perusteita (ordre public), missä tunnustamista pyydetään.

68. Aluksi on selvennettävä, että asetuksen 34 artiklan 1 alakohdassa tarkoitettu ordre public -lauseke otetaan huomioon yksipuolisen ratkaisun yhteydessä ainoastaan, jos tapaukseen liittyy jokin muu ordre public -näkökohta kuin asetuksen 34 artiklan 2 alakohdassa jo säädetty erityistapaus, joka koskee kannekirjelmän tiedoksiannon laiminlyöntiä. Yksipuolisen tuomion tunnustamisen ja täytäntöönpanon epäämisestä siksi, ettei haastetta ole annettu tiedoksi, on nimittäin annettu 2 alakohdassa itsenäinen ja tyhjentävä sääntely, johon 1 alakohdassa tarkoitettu epääminen ei voi perustua.

1. Ordre public -lauseke unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä

69. Yhteisöjen tuomioistuin on asiassa Krombach antamassaan tuomiossa todennut asetusta edeltäneestä Brysselin yleissopimuksesta, ettei yhteisöjen tuomioistuimen tehtävänä ole määritellä sopimusvaltioiden oikeusjärjestysten perusteiden sisältöä. Sen on kuitenkin valvottava, missä rajoissa sopimusvaltion tuomioistuin voi tähän käsitteeseen nojautuen olla tunnustamatta toisen sopimusvaltion tuomioistuimen antamaa tuomiota. [23]

70. Yhteisöjen tuomioistuimen Brysselin yleissopimusta koskevan oikeuskäytännön mukaan oikeusjärjestyksen perusteita koskevaa määräystä voidaan soveltaa ainoastaan, jos toisessa sopimusvaltiossa annetun tuomion tunnustaminen tai täytäntöönpano olisi kestämättömällä tavalla ristiriidassa täytäntöönpanovaltion oikeusjärjestyksen kanssa sen vuoksi, että tällä tunnustamisella tai täytäntöönpanolla loukattaisiin jotakin perustavanlaatuista periaatetta. Kyseessä on oltava sellaisen oikeussäännön *ilmeinen rikkominen*, jota pidetään täytäntöönpanovaltion oikeusjärjestyksessä olennaisen tärkeänä, tai sellaisen oikeuden ilmeinen loukkaaminen, jota pidetään tässä oikeusjärjestyksessä perustavanlaatuisena. [24]

71. Tätä oikeuskäytäntöä on sovellettava asetuksen 34 artiklan 1 alakohdan tulkintaan varsinkin, kun lainsäätäjä on ottanut muotoilussaan huomioon yhteisöjen tuomioistuimen esittämät toteamukset: asetuksen 34 artiklan 1 alakohta sisältää nykyisin nimenomaisen vaatimuksen siitä, että tunnustaminen on selkeästi vastoin oikeusjärjestyksen perusteita.

72. Kansallinen tuomioistuin ei näin ollen ylitä sille sen toteamiseksi, että valtion oikeusjärjestyksen perusteita on rikottu, asetettuja rajoja ainakaan silloin, kun valtion oikeusjärjestyksen perusteissa asetetuilla vaatimuksilla poistetaan Euroopan ihmisoikeussopimuksessa tai unionin oikeusjärjestyksessä määrättyjen perusoikeuksien ilmeinen loukkaaminen. [25]

23 — Asia C-7/98, Krombach, tuomio 28.3.2000 (Kok., s. I-1935, 23 kohta) ja asia C 394/07, Gambazzi, tuomio 2.4.2009 (Kok., s. I-2563, 26 kohta).

24 — Edellä alaviitteessä 23 mainitut asia Krombach, tuomion 37 kohta ja asia Gambazzi, tuomion 27 kohta.

25 — Ks. vastaavasti edellä alaviitteessä 23 mainittu asia Krombach, tuomion 38 ja 39 kohta, sekä edellä alaviitteessä 23 mainittu asia Gambazzi, tuomion 28 kohta.

73. Käsiteltävässä asiassa ei ole tarpeen tutkia kysymystä siitä, voivatko valtion oikeusjärjestyksen perusteet sisältää poikkeuksellisesti myös tätä pidemmälle ulottuvia vaatimuksia vai onko niiden sisällön ainoastaan vastattava unionin perusoikeuksiin perustuvia oikeusjärjestyksen perusteita. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen kysymys koski nimittäin ainoastaan perusoikeuskirjan 47 artiklasta johtuvia velvollisuuksia.

74. Perusoikeuskirjan 47 artiklan toisen kohdan perusteella jokaisella on oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin.

75. Perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdassa esitetystä yhtenäisen tulkinnan vaatimuksesta seuraa, että siltä osin kuin perusoikeuskirjaan sisältyvät oikeudet vastaavat ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä yleissopimuksessa (Euroopan ihmisoikeussopimus) taattuja oikeuksia, niiden merkitys ja ulottuvuus ovat samat kuin mainitussa yleissopimuksessa. Oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin perustuu Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklaan. Perusoikeuskirjan 47 artiklalla on näin ollen katsottava olevan sama merkitys ja soveltamisala kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklalla, kun otetaan huomioon, miten Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on tulkinnut tätä oikeutta. [26]

76. Puolustautumisoikeuksien käyttämisellä on huomattava tehtävä oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin järjestämisessä ja etenemisessä. [27] Puolustautumisoikeuksiin kuuluu vastaajan oikeus tulla kuulluksi. Oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevaa perusoikeutta loukataan näin ollen, jos siviilioikeudenkäynnissä vastaajana olevalle osapuolelle ei anneta tosiasiallista mahdollisuutta kiistää kannevaatimuksia ja tulla siten kuulluksi ennen kuin tuomioistuin antaa ratkaisunsa.

77. Oikeus tulla kuulluksi ei kuitenkaan ulotu niin pitkälle, että tuomioistuin voisi antaa ratkaisunsa vasta sitten, kun vastaaja on tosiasiassa esittänyt toteamuksia kannevaatimuksesta. Oikeus tulla kuulluksi taataan pikemminkin jo silloin, kun vastaajalle tarjotaan todellinen tilaisuus tulla kuulluksi. Vastaaja vastaa itse siitä, käyttääkö se tämän mahdollisuuden hyväkseen, ja se voi myös kieltäytyä siitä. [28]

78. Prosessuaalisia oikeuksia voidaan näin ollen myös rajoittaa. Rajoitusten on kuitenkin tosiasiallisesti palveltava kyseisellä toimenpiteellä tavoiteltuja yleisen edun mukaisia tavoitteita, eikä niillä saada tavoiteltuun päämäärään nähden selvästi ja suhteettomasti loukata näin taattuja oikeuksia. [29]

79. Puolustautumisoikeudet muodostavat erityisesti jännitteen suhteessa vastapuolen prosessuaalisiin perusoikeuksiin, kuten perusoikeutena valtiossa taattuun oikeuteen saattaa asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi ja siihen liittyvään oikeuteen saada nopea oikeudenkäynti. Yksipuolista tuomiota koskevat prosessisäännöt luovat tältä osin tasapainoa ja rajoittavat siten oikeutta kuulemiseen. Ne palvelevat asianmukaista lainkäyttöä, ja niiden avulla taataan kantajan oikeus nopeaan oikeussuojaan. Vastaajan reagoimattomuus kanteeseen ei näin ollen voi johtaa prosessin halvaantumiseen.

80. Tämän vuoksi yksipuoliset tuomiot on tunnetaan kaikkien jäsenvaltioiden oikeusjärjestyksissä, ja myös unionin tuomioistuimen työjärjestyksen mukaan on mahdollista antaa yksipuolisia tuomioita. [30]

26 — Ks. vastaavasti asia C-450/06, Varec, tuomio 14.2.2008 (Kok., s. I-581, 48 kohta) ja asia C-400/10 PPU, McB, tuomio 5.10.2010 (Kok., s. I-8965, 53 kohta).

27 — Edellä alaviitteessä 23 mainittu asia Gambazzi, tuomion 28 kohta.

28 — Asia Makarenko v. Venäjä, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 22.12.2009 (valitus nro 5962/03, 135 kohta), jossa ihmisoikeustuomioistuin totesi, että asianosainen voi luopua oikeudestaan osallistua suulliseen käsittelyyn. Tämän on tapahduttava yksiselitteisesti, ja sen yhteydessä on myönnettävä vähimmäistakuut sen oikeuden merkityksen mukaisesti, josta luovutaan.

29 — Edellä alaviitteessä 23 mainittu asia Gambazzi, tuomion 29 kohta.

30 — Ks. unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 94 artikla.

81. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen epäilyt täytäntöön pantavan tuomion yhteensopivuudesta oikeusjärjestyksen perusteiden kanssa eivät näin ollen perustu ainoastaan tuomion yksipuolisuuteen eli siihen, että se annettiin ilman, että vastaaja esitti näkemyksiään. Kuten komissio on huomauttanut, yksipuoliset tuomiot tunnetaan myös Latvian oikeudessa. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen epäilyt liittyvät pikemminkin siihen, että käsiteltävässä asiassa tuomiovaltion prosessioikeuden mukaan tuomioistuin ei tutki yksipuolisessa tuomiossa, onko kantajan väitteeseen perustuva vaatimus todenperäinen, eikä tuomio sisällä aineellisia perusteluja.

2. Tuomion perustelujen puuttuminen

82. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on todennut vakiintuneessa oikeuskäytännössään, että Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa tarkoitettu oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin käsittää lähtökohtaisesti tuomioistuinten velvollisuuden perustella ratkaisunsa. [31]

83. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on niin ikään toistuvasti huomauttanut, ettei perusteluvelvollisuutta koskevien vaatimusten pidä olla kohtuuttoman tiukkoja ja että ne voivat vaihdella kunkin yksittäistapauksen olosuhteiden mukaan. [32] Tässä yhteydessä on otettava huomioon erityisesti ratkaisun luonne ja jäsenvaltioiden oikeusjärjestysten erot.

84. Tuomioistuinratkaisujen perustelua koskevalla velvollisuudella on tältä osin kahtalainen tavoite. Sillä ensinnäkin varmistetaan, että kuulluksi tulemista koskevaa vaatimusta noudatetaan eli että tuomioistuin tutkii riittävällä tavalla asianosaisten lausumat. [33] Tämä näkökohta ei ole merkityksellinen, kun kanteen hyväksyvä yksipuolinen tuomio on annettu poissa olevaa vastaajaa vastaan. Vastaaja ei nimittäin ole tällöin esittänyt lausumia, jotka olisi mainittava tuomion perusteluissa.

85. Toiseksi perusteluvelvollisuuden tarkoituksena on antaa hävinneelle asianosaiselle mahdollisuus käyttää tehokkaasti saatavilla olevia muutoksenhakukeinoja. Hävinneen asianosaisen on ymmärrettävä, mistä se tuomitaan. Mikäli näin ei ole, ratkaisun oikeusvoiman ulottuvuutta ei voida määrittää, ja kantaja voi vaatia samalla perusteella uuden täytäntöönpanoperusteen.

86. Tämä toinen näkökohta on merkityksellinen juuri yksipuolisissa tuomioissa. Perusteluvelvollisuuden ulottuvuuden on kuitenkin vastattava tässä yhteydessä niitä vaatimuksia, jotka on asetettu muutoksenhaulle. Mitä tiukemmat yksipuolista tuomiota koskevan muutoksenhaun vaatimukset ovat, sitä tiukemmat ovat myös yksipuolisen tuomion perusteluja koskevat vaatimukset. Hävinneen asianosaisen on tiedettävä, mihin tosiseikkoihin ja oikeudellisiin seikkoihin sen on vedottava voidakseen menestyä yksipuolista tuomiota koskevassa muutoksenhaussa. Ainoastaan tällä tavoin voidaan taata hänen oikeutensa oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin.

87. Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus on korostanut unionin tuomioistuimen oikeudenkäynnissä lähinnä, ettei yksipuolinen tuomio (default judgment) ole kokonaan vailla perusteluja. Perustelut ovat kuitenkin suppeat, ja perusteluksi esitetään ainoastaan vastaajan poissaolo. Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus huomautti lisäksi, että yksipuolinen tuomio voidaan antaa ainoastaan, jos vastaajalle annetaan asianmukaisesti tiedoksi kannekirjelmän ohella myös particulars of claim. Viimeksi mainittu sisältää kanneperusteen ja sen taustalla olevien tosiseikkojen perusteellisen kuvauksen.

31 — Asia Hirvisaari v. Suomi, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 27.9.2001 (valitus nro 49684/99, 30 kohta); asia Ruiz Torija v. Espanja, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 9.12.1994 (valitus nro 18390/91, 29 kohta) ja asia Higgins v. Ranska, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 19.2.1998 (valitus nro 20124/92, Recueil des arrêts et décisions 1998-I, 42 kohta).

32 — Edellä alaviitteessä 31 mainittu asia Ruiz Torija v. Espanja, tuomion 29 kohta ja asia Van de Hurk v. Alankomaat, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 19.4.1994 (valitus nro 16034/90, 61 kohta).

33 — Asia Jokela v. Suomi, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 21.5.2002 (valitus nro 28856/95, 72 ja 73 kohta) ja asia Nedzela v. Ranska, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 27.7.2006 (valitus nro 73695/01, 55 kohta)

88. Ratkaisevaa ei ole se, että nämä tiedot ovat peräisin kantajalta ja että tuomioistuin tietyllä tapaa ainoastaan toimittaa ne eteenpäin. Perusteluvelvollisuus täytetään, kun vastaajalle on tiedotettu kanneperusteesta ja sen taustalla olevista tosiseikoista siten, että se voi asianmukaisesti hakea muutosta yksipuoliseen tuomioon.

89. Oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ei edellytä välttämättä, että tuomioistuin esittää tosiseikat omin sanoin ratkaisussaan, kun tosiseikoista on jo olemassa toisenlainen selvitys, jota ei ole kiistetty ja joka otetaan tuomiossa yksiselitteisesti huomioon. Puolustautumisoikeuksia ei näin ollen ole loukattu, kun yksipuolista tuomiota koskevalle muutoksenhaulle ei olemassa merkittäviä esteitä siksi, että muutoksenhakua varten olisi tarpeen tuntea perusteluja yksityiskohtaisemmin. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on näin ollen kokonaisarvioinnissaan otettava huomioon muutoksenhakua koskevat vaatimukset ja tuomioon, kannekirjelmään ja muihin tiedoksiannettuihin asiakirjoihin perustuvat tiedot, jotka ovat vastaajan käytettävissä muutoksenhaun yhteydessä.

3. Vaatimuksen perustelujen tutkimatta jättäminen

90. Seuraavaksi on vielä tutkittava kysymystä siitä, onko oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan oikeuden kanssa ristiriidassa se, että tuomioistuin antaa yksipuolisen tuomion ilman edeltävää perusteltavuuden tutkimista eli ilman, että se tutkii, tukevatko sovellettavat oikeussäännöt kantajan vaatimusta kantajan esittämien tosiseikkojen perusteella.

91. Oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin edellyttää lähtökohtaisesti tosiseikkojen ja oikeudellisten seikkojen kontradiktorista tutkimista[34] eli sekä kantajan että vastaajan näkemysten huomioon ottamista. Käsiteltävässä asiassa on kyse yksipuolisesta tuomiosta, sillä ainoastaan kantaja on esittänyt näkemyksensä.

92. Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus perusteli prosessisääntöjään prosessiekonomialla. Tuomioistuimia ei ole haluttu velvoittaa tutkimaan asiaa menettelyissä, joista vastaajat ovat jättäytyneet pois. Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus huomauttaa lisäksi, että oikeudellisten seikkojen tutkimatta jättäminen perustuu Yhdistyneen kuningaskunnan siviilioikeudenkäynnin rakenteeseen, sillä siinä asianosaisten on lähtökohtaisesti esitettävä myös oikeudelliset seikat eikä siinä sovelleta rajoituksetta jura novit curia -periaatetta, jonka mukaan tuomioistuin tuntee lain (ja soveltaa sitä viran puolesta).[35] Tämä argumentaatio on pätevä suhteessa oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevaan perusoikeuteen.

93. Mikäli asianosainen, joka tietää sitä vastaan esitetystä kannekirjelmästä, ei puolustaudu, sen on hyväksyttävä tuomionsa. Se tietää, mitä siltä kanteen perusteella vaaditaan ja että sitä uhkaa tuomio. Mikäli vastaaja ei tästä huolimatta vastaa kanteeseen, oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ei mielestäni välttämättä edellytä, että saapumatta jäävää vastaajaa suojeltaisiin vielä tutkimalla vaatimusten perusteltavuus ennen mahdollisesti aineellisesti perusteettoman tuomion antamista. Vaara siitä, että ilman perusteltavuuden tutkimista annetaan aineellisoikeudellisesti virheellinen tuomio, sivuaa aineellisen ja prosessuaalisen totuuden monitahoista problematiikkaa. Vastaajan prosessuaalisia perusoikeuksia suojellaan kuitenkin riittävästi, jos vastaajalle annetaan tosiasiallisesti mahdollisuus esittää näkemyksensä asioista ja jos vastaaja voi hakea muutosta yksipuoliseen tuomioon.

94. Käsiteltävän asian tilanne eroaa tältä osin asiassa Gambazzi annetun tuomion taustalla olleesta tilanteesta. Kyseisessä asiassa tuomioistuin oli määrännyt seuraamuksesta, jolla vastaajaa *kiellettiin osallistumasta* oikeudenkäyntiin. Vastaajan ei annettu osallistua, vaikka tämä olisi halunnut, asian myöhempään käsittelyyn, ja sitä kohdeltiin tämän perusteella ikään kuin se olisi jättänyt saapumatta

34 — Edellä alaviitteessä 33 mainittu asia Jokela v. Suomi, tuomion 72 kohta.

35 — Ks. tästä esim. julkisasiamies Jacobsin 15.6.1995 esittämä ratkaisuehdotus yhdistetyissä asioissa C-430/93 ja C-431/93, van Schijndel ja van Veen, tuomio 14.12.1995 (Kok., s. I-4705, ratkaisuehdotuksen 33–37 kohta).

oikeuteen, koska se ei ollut täyttänyt samassa oikeudenkäynnissä aiemmin päätöksellä asetettuja velvollisuuksia. Yhteisöjen tuomioistuin piti tässä yhteydessä kokonaisarvioinnin kannalta merkityksellisenä näkökohtana sitä, onko näiden vastaajaan kohdistettujen vaatimusten oikeellisuus tutkittu tuossa tai aikaisemmassa vaiheessa ja onko vastaajalla ollut tuossa tai aikaisemmassa vaiheessa mahdollisuus lausua tästä aiheesta ja onko hänen käytettävissään ollut jokin muutoksenhakukeino. [36]

95. Eurooppalaisen maksamismääräysmenettelyn käyttöönotosta 12.12.2006 annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1896/2006 [37] ei myöskään säädetä yleisesti perusteltavuuden tutkimisesta. Sen 11 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaan hakemus hylätään perusteettomana ainoastaan, jos se on selvästi perusteeton.

4. Vastaus toiseen ennakkoratkaisukysymykseen

96. Toiseen ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava, että sen valtion, jossa tunnustamista ja täytäntöönpanoa pyydetään, tuomioistuin voi ottaa huomioon sen, että tuomiovaltion tuomioistuin on antanut ilman kanteen perusteltavuuden tutkimista yksipuolisen tuomion, joka ei vastaajan poissaoloa koskevaa tosiseikkaa lukuun ottamatta sisällä muita toteamuksia kanteen aineellisesta perusteltavuudesta, asetuksen N:o 44/2001 34 artiklan 1 alakohtaan sisältyvän ordre public -lausekkeen yhteydessä ainoastaan, jos vastaajan käytettävissä olevien tietojen ja tuomiovaltion oikeudessa muutoksenhaulle asetettujen vaatimusten kokonaisarvioinnin perusteella päädytään siihen, ettei vastaaja voinut yksipuolisen tuomion puutteellisten perustelujen vuoksi puolustautua asianmukaisesti sen osalta.

VI Ratkaisuehdotus

97. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavasti:

1) Asetuksen (EY) N:o 44/2001 54 artiklassa tarkoitetussa todistuksessa olevalla maininnalla haastehakemuksen tiedoksiannosta ei ole sitovaa vaikutusta; tuomioistuin voi valvoa tiedoksiantoa, kun haetaan muutosta todistuksen täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevaan päätökseen. Se, että vastaaja sai yksipuolisen tuomion tiedoksi vasta täytäntöön panevalta tuomioistuimelta täytäntöönpanokelpoiseksi julistamisen yhteydessä, ei vapauta vastaajaa sen asetuksen 34 artiklan 2 alakohdan mukaisesta velvollisuudesta hakea yksipuoliseen tuomioon muutosta tuomiovaltiossa, jos sille on annettu yksipuolisessa tuomiossa tai muussa vastaavassa asiakirjassa tiedoksi yksipuolisen tuomion perusteet siten, että se voi asianmukaisesti riitauttaa tuomion.

2) Sen valtion, jossa tunnustamista ja täytäntöönpanoa pyydetään, tuomioistuin voi ottaa huomioon sen, että tuomiovaltion tuomioistuin on antanut ilman kanteen perusteltavuuden tutkimista yksipuolisen tuomion, joka ei vastaajan poissaoloa koskevaa tosiseikkaa lukuun ottamatta sisällä muita toteamuksia kanteen aineellisesta perusteltavuudesta, asetuksen N:o 44/2001 34 artiklan 1 alakohtaan sisältyvän ordre public -lausekkeen yhteydessä ainoastaan, jos vastaajan käytettävissä olevien tietojen ja tuomiovaltion oikeudessa muutoksenhaulle asetettujen vaatimusten kokonaisarvioinnin perusteella päädytään siihen, ettei vastaaja voinut yksipuolisen tuomion puutteellisten perustelujen vuoksi puolustautua asianmukaisesti sen osalta.

36 — Edellä alaviitteessä 23 mainittu asia Gambazzi, tuomion 45 kohta.

37 — EUVL L 399, s. 1.